

هوش سازمانی

دکتر معصومه عرفانی خانقاهی

کتاب حاضر با توجه به نقش و اهمیت هوش سازمانی به عنوان توانایی ذهنی سازمان برای حل مشکلات خود و سازگاری با محیط، به رشته تحریر در آمده است و ماحصل مطالعه و تحقیقات جامع مؤلف می باشد و از آخرین دستاوردهای علمی در این حوزه استفاده شده است. در این کتاب تلاش شده است تا خط‌مشی‌گذاران، مدیران، دانشجویان رشته مدیریت، پژوهشگران و علاقه‌مندان با مفهوم هوش سازمانی و مدل‌های ارائه شده در این رابطه آشنا گردند.

پیشگفتار

امروزه سازمان‌ها با شرایط دائمی متغیر در محیط‌های اقتصادی، فناوری، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و ... مواجه هستند. واکنش موفقیت‌آمیز و پویای سازمان‌ها بستگی به توانایی آنها در ارائه اطلاعات مرتبط و یافتن به موقع راه حل مناسب برای مشکلات مواجه شده با آنها دارد. با توجه به این امر، توجه نظریه‌پردازان سازمانی بر طراحی توانایی‌های فکری سازمان و از جهتی بر یکپارچگی فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی متمرکز است که نتیجه این روند مفهوم جدیدی در تئوری سازمانی است که از آن به‌عنوان هوش سازمانی نام برده می‌شود. در متون علمی مفاهیم مختلفی از هوش سازمانی مطرح گردیده است، اما همه آنها در یک موضوع مشترک بوده و آن توانایی ذهنی سازمان برای حل مشکلات خود و سازگاری با محیط است. نظر به نقش و اهمیت هوش سازمانی، اینجانب برای اولین بار، با توجه به خلاء موجود و عدم وجود کتاب فارسی در این زمینه، در سال ۱۳۸۹ کتابی با این عنوان را به رشته تحریر درآوردم که در آن از منابع جدید و معتبر استفاده شد. اما در آن زمان به‌واسطه انتشار محدود به‌طور مناسب در اختیار علاقمندان و پژوهشگران قرار نگرفت. لذا این موضوع اینجانب را بر آن داشت تا کتاب حاضر را با افزودن مطالبی بر محتوای قبلی و بازنویسی مجدداً به رشته تحریر در آورم. کتاب حاضر ماحصل مطالعات جامع مولف در این زمینه می‌باشد که دربرگیرنده تقریباً آخرین مطالعات مورد نیاز در این زمینه است، لذا مطالعه آن به خطمشی‌گذاران، مدیران، علاقه‌مندان و دانشجویان رشته مدیریت پیشنهاد می‌گردد.

در پایان از انتشارات دانش بنیاد (مدیر محترم انتشارات جناب آقای زروئی و همکاران ایشان) که در نشر این اثر لطف و همکاری فراوان داشته‌اند قدردانی می‌گردد و برای همگی آنها توفیق آرزو می‌شود.

معصومه عرفانی خانقاهی

اردیبهشت ۱۴۰۲

فصل ۱ تاریخچه و مفهوم هوش سازمانی ۱

مقدمه ۲

تاریخچه هوش سازمانی ۴

نظریه‌های هوش ۱۱

تعریف هوش سازمانی ۱۶

اهمیت هوش سازمانی ۲۱

ابعاد هوش سازمانی ۲۴

هوش مصنوعی ۲۸

هوش کسب و کار ۳۱

فصل ۲ مدل‌ها و نظریه‌های هوش سازمانی ۳۳

نظریه هوش سازمانی ماتسودا ۳۴

نظریه هوش سازمانی ماری آن گلاین ۳۷

مدل هوش سازمانی ویلیام هلال ۴۲

سازمان هوشمند استون هاوس و پمبرتون ۴۵

مدل هوش سازمانی لیوویتز ۴۹

مدل هوش سازمانی دیوید و جیمز ماتسون ۵۴

مدل هوش سازمانی بیورن کرون کویست ۵۹

دیدگاه دیوید پرکینز ۶۳

هوش سازمانی از دیدگاه مک مستر ۶۴

مدل سایبرنتیکی هوش سازمانی ۶۴

- چارچوب هوش سازمانی استاسکوپیست و ستین ۶۷
مدل هوش سازمانی آلبرشت ۷۰
چارچوب سرمایه‌های فکری سازمانی ۷۸
چارچوب عوامل مؤثر بر یادگیری سازمانی ۸۰
تجزیه و تحلیل تعاریف و مدل‌های هوش سازمانی ۸۶
برخی از پیامدهای هوش سازمانی ۹۴

فصل ۳ عوامل و موانع ایجاد هوش سازمانی ۹۹

- عوامل ایجاد هوش سازمانی ۱۰۰
نقش رهبران در افزایش هوش سازمانی ۱۰۱
گام‌های اساسی استفاده درست از هوش سازمانی ۱۰۲
ویژگی‌های هوش سازمانی ۱۰۳
هوش سازمانی به منزله یک فرآیند ۱۰۶
موانع ایجاد هوش سازمانی ۱۱۱
ارتقاء هوش سازمانی در دانشگاه‌ها ۱۱۱

منابع فارسی و انگلیسی ۱۱۹

بعضی از تعاریف ارائه شده از هوش سازمانی

ویلنسکی^۱: گردآوری، پردازش، تفسیر و انتقال اطلاعات سیاسی و فنی موردنیاز در فرآیند اتخاذ تصمیم.

هکل و نولان^۲: توانایی سازمان برای تسخیر، به اشتراک گذاری و استخراج و دریافت معنی سیگنال‌های بازار یا عبارتی توانایی سازمان برای مواجهه با پیچیدگی‌ها و حل مسائل.

چوی^۳ (۱۹۹۵) هوش سازمانی، یک فرآیند یادگیری است که شامل توسعه رفتار انطباقی با استفاده از درک و حافظه سازمانی است.

وبر و همکاران^۴ (۱۹۹۶) هوش سازمانی، توانایی سازمان برای شکل‌دهی و تغییر محیط و انطباق با محیط بر مبنای اهداف و توانایی‌هایش می‌باشد.

مک مستر^۵: توانایی کاربرد و پردازش اطلاعاتی که از داخل سازمان یا خارج آن به دست می‌آید به منظور مواجهه با چالش‌های مربوط به بقاء سازمان.

گلاین^۶: عملیات مربوط به پردازش اطلاعات که منجر به سازگاری با تقاضاهای محیطی می‌گردد و با آغاز و اجرای نوآوری‌ها مرتبط است.

هلال و کول^۷: هوش سازمانی عملکرد پنج زیر سیستم شناختی است که شامل ساختار سازمانی، فرهنگ، روابط ذی‌نفعان، مدیریت دانش و فرآیندهای راهبردی می‌باشد.

نویس، مامفورد و گوستاوسون^۸: شناخت سازمان به‌عنوان سیستم‌های یادگیرنده و خلاق.

¹ Wilnesky

² Haeckel

³ Choi

⁴ Weber et al

⁵ Mc Master

⁶ Glynn

⁷ Halal & Kull

⁸ Nevis, Mumford & Gustafson